

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/361376575>

«ЗЕЛЕНІ» КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА «ЗЕЛЕНІ» НАВИЧКИ: ОГЛЯД МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Article · June 2022

DOI: 10.36074/grail-of-science.17.06.2022.066

CITATIONS

2

READS

280

2 authors, including:

Tetyana Semigina

National Qualifications Agency

357 PUBLICATIONS 654 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Gender Inequality- Major Reference Work [View project](#)

Bridging Innovations, Health and Societies. Educational capacity building in the Eastern European Neighbouring Areas (BIHSENA) [View project](#)

DOI 10.36074/grail-of-science.17.06.2022.066

«ЗЕЛЕНІ» КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА «ЗЕЛЕНІ» НАВИЧКИ: ОГЛЯД МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Тетяна Семигіна

доктор політичних наук, професор, член
Національне агентство кваліфікації, м. Київ, Україна

Наталія Маркевич

керівник відділу міжнародного співробітництва
Національне агентство кваліфікації, м. Київ, Україна

Анотація. Стаття розглядає, які наслідки для організації освіти має впровадження концепцій стійкого розвитку. У ній проаналізовано зміст Європейської рамки компетентностей для стійкого розвитку та Глобального звіту про зелені навички 2022 року. Визначено, на розвиток яких саме «зелених» (екологічних) компетентностей та навичок звертають увагу міжнародні організації.

Ключові слова: Європейський зелений курс, зелений перехід, екопрактика, зелені компетентності, зелені навички, навчання впродовж життя.

Як зазначено на сайті Європейської комісії, Європейський Союз бореться зі зміною клімату шляхом амбітної внутрішньої політики та тісної співпраці з міжнародними партнерами [7]. Ця політика дістала назву *Європейський зелений курс* (European Green Deal). Курс було розроблено не тільки як реакцію уряду ЄС на наукові докази кліматичної кризи, а й як відповідь на вимоги громадян про негайні рішучі дії на захист клімату. Наразі Європейський зелений курс – це пакет нормативних актів ЄС у важливих сферах економіки та довкілля, мету якого визначено як «досягнення кліматичної нейтральності Європи до 2050 року» [7]. Реалізація нового курсу відбувається з огляду на концепції стійкого (сталого) розвитку та в межах «зеленого переходу» (перехід від таких джерел енергії як вугілля чи природний газ до відновлюваних джерел) і цифровізації суспільств.

Мета нашої публікації полягає в тому, щоб оглянути, які наслідки для організації освіти має впровадження концепцій стійкого розвитку, а також визначити, на розвиток яких «зелених» (екологічних) компетентностей та навичок звертають увагу міжнародні організації.

Насамперед варто згадати, що за твердженням науковців [11; 15], впровадження концепції стійкого розвитку та курсу на кліматичну нейтральність має відчутні наслідки для навчання, зокрема для навчання впродовж життя. «Зелений перехід» стимулює потребу розроблення екологічно

чистих технологій, виробничих процесів, продуктів, послуг та бізнес-моделей у всіх секторах економіки, а і попит на нові навички та знання, а також потребу у підвищенні кваліфікації та перепідготовці великої кількості людей.

Трансформація економіки також змінює спосіб виконання (і навчання) традиційних занять та створює нові типи навчання, зокрема, цифрові. На думку Європейського центру розвитку професійної освіти і навчання (Cedefop), розробка «невідкладних» ініціатив, заснованих на модульному підході може сприяти швидкому переходу до «зеленої» економіки. Короткі цілеспрямовані курси та опертя під час навчання на досвід тих, хто навчається, можуть покращити обізнаність з концепціями та практикою, а також познайомити з проблемами та можливостями «зеленого переходу» [6].

На часі, як наголошують дослідники освітніх і технологічних інновацій [11; 14], й підвищення уваги в освітніх програмах та під час різного роду навчальних заходів до питань екологічної обізнаності та формування кліматично дружньої поведінки. Усе це вимагає тісної взаємодії між системами освіти і ринку праці для створення екосистеми навичок, у якій розвиток умінь та навичок йде пліч-о-пліч з економічними, технологічними та соціальними змінами.

Сценарій прогнозування навичок Європейського центру розвитку професійної освіти і навчання (Cedefop) [5] демонструє, що впровадження Європейського зеленого курсу має позитивний вплив на працевлаштування в таких секторах, як: видобувна промисловість, будівництво та управління відходами. Як побічний ефект прогнозується збільшення робочих місць у машинобудуванні та в управлінні, тоді як в інших секторах можлива переорієнтація на екологічне виробництво. Вирішальною умовою для досягнення потенціалу «зеленого переходу» Європейський центр розвитку професійної освіти і навчання вважає набуття відповідних умінь та навичок. Прогалини у відсутності необхідних навичок та їх нестача вже визнані основною проблемою у таких секторах, як: відновлювана енергетика, енергоефективність та ресурсоефективність, реконструкція будинків, будівництво, екологічні послуги та виробництво.

Навіть у тих сферах, які начебто далекі від виробничих процесів, відбувається «озеленення» професій, тобто посилення уваги до екологічних аспектів діяльності, перехід на ресурсощадні технології, навчання економічному і справедливому розподілу ресурсів. Прикладом може слугувати соціальна сфера, де відбулося поширення «зеленої» соціальної роботи (green social work), або екопрактики соціальної роботи, яка спирається на структурний підхід до розв'язання проблем соціальної нерівності та наголошує на потребі такої діяльності соціальних працівників, яка була б орієнтована на забезпечення гідних умов навколишнього середовища та екологічної справедливості, належного і рівного доступу до природних ресурсів, обґрунтовує специфічну практику втручання соціальних працівників в умовах екологічних та техногенних катастроф. На таких пріоритетах соціальної роботи наголошували міжнародні фахові організації [2].

Оскільки «зелена» соціальна робота розширює поле діяльності соціальних працівників (з роботи з уразливими групами населення до питання справедливості розподілу ресурсів навколишнього середовища), то вона

вимагає й переосмислення тих знань, умінь, навичок і компетентностей, які потрібні для таких інтервенцій. Наразі формальне та неформальне навчання соціальних працівників повинно давати змогу набуті компетентностей щодо соціально-економічного та екологічного розвитку громад (наприклад, щодо роботи із сільськими громадами із впровадження «зелених» технологій і розумного споживання природних ресурсів); політичної соціальної роботи (лобіювання інтересів громад і груп, які зазнають екологічної дискримінації, вплив на урядові структури задля втілення ідей сталого розвитку); дій в умовах стихійних лих та різного роду катастроф [3].

У 2021 році в ЄС ухвалено низку регуляторних актів, спрямованих на досягнення кліматичної нейтральності, а також визначено, що Єврокомісія допоможе державам-членам, компаніям та працівникам підготуватися до масового «зеленого» та цифрового переходу завдяки акценту на ринку праці та професійному навчанні. До 2030 року Європейський зелений курс має створити близько 500 тисяч нових робочих місць, з яких майже 70% – для працівників, які мають професійно-технічну освіту (ПТО) [13].

Впровадження Європейського зеленого курсу супроводжує й ухвалення оновленого в 2021 році *Європейського порядку денного щодо навичок* (European Skills Agenda) [8]. Цей документ – п'ятирічний план, покликаний допомогти громадянам працездатного віку та підприємствам формувати партнерства, розвивати потрібні кваліфікації та навички для майбутньої «зеленої» трансформації, забезпечити право на навчання впродовж життя, покращання реагування на кризи на основі досвіду, отриманого під час пандемії COVID-19.

Ще один важливий документ, який оприлюднений Європейською комісією у 2021 році, це *«Зелені компетентності. Європейська рамка компетентностей для стійкого розвитку»* (GreenComp. The European sustainability competence framework) [4]. Основна мета звіту, підготовленого Спільним Дослідницьким Центром та організацією освіти та науки ЄС, – надати обґрунтовану доказами наукову підтримку як внесок у процес формування політики ЄС.

Власне, розвиток нової Європейської рамки компетентностей для стійкого розвитку є однією з політичних дій, викладених у Європейському зеленому курсі. Ця рамка розглядається як каталізатор сприяння навчанню екологічного розвитку суспільства.

У звіті зазначається, що «зелені» компетентності (англійською скорочено GreenComp) – це набір компетентностей щодо стійкого розвитку, які впроваджуються в навчальні програми з метою допомогти тим, хто навчається, розвивати знання, уміння та навички, а також ставлення відповідального та дбайливого осмислення, планування та діяльності щодо планети та здоров'я суспільства. Інколи ще їх називають компетентностями щодо сталого розвитку або екологічними компетентностями (хоча останнє, на нашу думку, має звужене значення).

GreenComp базуються на порадах та висновках експертів й зацікавлених сторін, які працюють у сферах освіти стійкого розвитку та навчання протягом життя. У звіті наведено взаємопов'язані сфери, які відповідають сформованому експертами визначенню стійкого розвитку: (1) втілення цінностей сталого

розвитку; (2) охоплення складності процесу стійкого розвитку; (3) прогнозування майбутнього стійкого розвитку; (4) діяльність щодо формування стійкого розвитку. Кожна з цих сфер містить по три однаковою мірою важливі компетентності, які досить детально описані у звіті. Виокремлені експертами сфери та компетентності представлено на рис. 1.

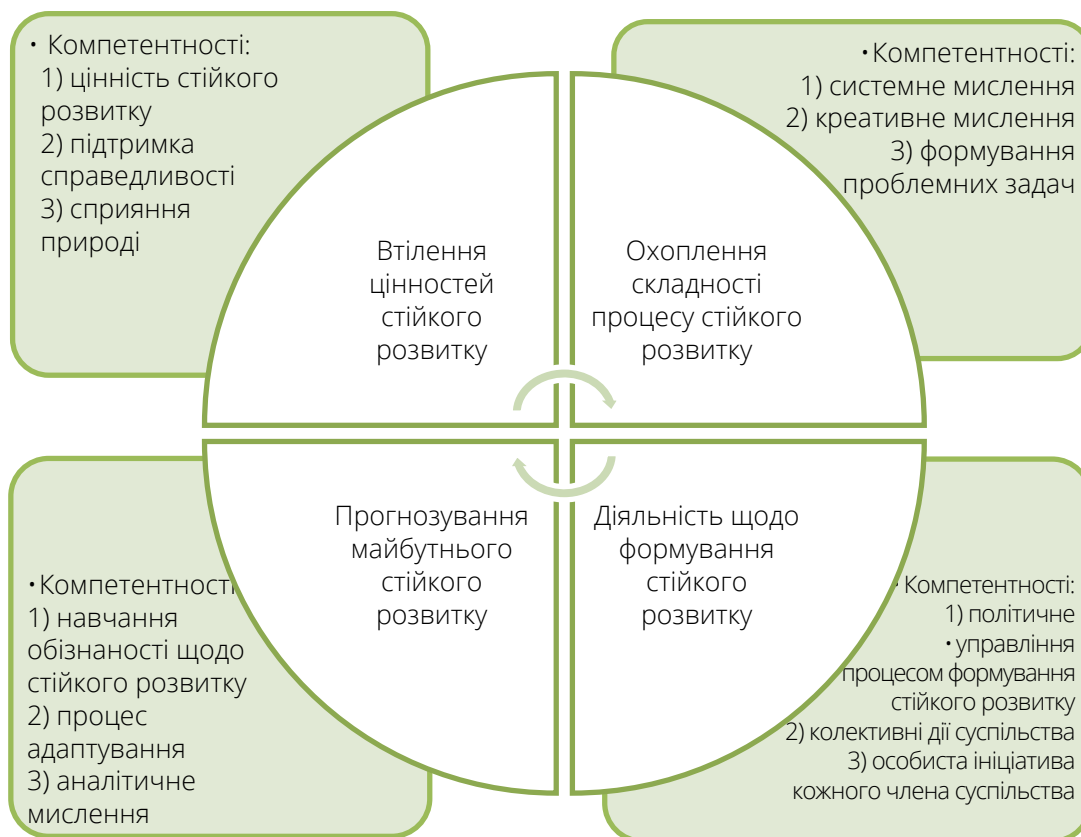

Рис. 1. Сфери та компетентності для сталого розвитку (розроблено на основі [4])

Нова Європейська рамка являє собою концептуальну довідкову модель, яку кожна людина, яка бере участь у навчанні протягом усього життя, може використовувати для досягнення таких цілей, як: підвищення обізнаності щодо важливості навчання для екологічної стійкості; створення можливостей для навчання, спрямованих на розвиток відповідних компетентностей. ЄС заохочує держав-членів до використання GreenComp як освітньої ініціативи формування стійкого розвитку суспільства.

У звіті також окреслено низку цілей використання нової Рамки. Так, національні, регіональні та місцеві директивні органи можуть посилатися на GreenComp у своїй політиці та робочих програмах, спрямованих на розвиток навчання для екологічної стійкості.

Суб'єкти формальної та неформальної освіти можуть застосувати GreenComp для формування загальної, професійної, вищої освіти та освіти для дорослих. Служби оцінювання та сертифікації можуть генерувати нові сертифікати, що підтверджують компетентності, описані в GreenComp.

Роботодавці можуть уважати доречним включати до своїх стратегій найму або програми розвитку талантів та навчання на робочому місці компетентності стійкого розвитку.

Ті, хто стежать за розвитком людського капіталу на національному або міжнародному рівні, можуть використовувати цю рамку для уточнення поточних показників чи розробки нових. Дослідницькі організації можуть використовувати GreenComp для емпіричних досліджень про те, як рамки впливають на результати освіти. Ті, хто залучений до опису професій або професійних кваліфікацій, розроблення професійних стандартів, можуть вважати нову рамку корисною для оновлення профілів посад або створення нових [4].

Аналіз наповнення Європейської рамки компетентностей для стійкого розвитку дає підстави для твердження, що це – важливий документ для формування й оновлення освітніх та професійних стандартів в умовах «зеленої» та цифрової трансформації.

На зв'язок між «зеленим» переходом, розвитком «зеленої» економіки та навчання впродовж життя звертається увага і в *Глобальному звіті про зелені навички 2022 року*, опублікованому на сайті LinkedIn [12].

Визначення «зелених» навичок (green skills) відходить від традиційного українського розуміння поняття «навички/уміння», яке у вітчизняному освітньому дискурсі тлумачиться як «здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем» [1]. У закордонних джерелах «зелені» навички дефініюються як знання, здібності, цінності та погляди, потрібні для життя, розвитку та підтримки ресурсощадного суспільства. Їх також розглядають як уміння, необхідні трудовим ресурсам у всіх галузях економіки та на всіх рівнях, щоб допомогти адаптуватися до зміни клімату шляхом зміни екологічних вимог до продуктів, послуг та процесів [5; 9; 12].

У звіті LinkedIn наголошено, що пандемія COVID-19 призвела до історичних змін, що зумовило перегляд трудової діяльності, люди стали активніше здобувати нові навички й прагнуть створювати нові підприємства, а роботодавці розробляють нові бізнес-моделі та створюють нові ринки.

Для того, щоб проаналізувати еволюцію та поточний стан «зелених» навичок, використано нову таксономію «зелених» навичок LinkedIn (Green skills intensity). Ця методологія дала змогу кількісно оцінити, як різні країни, сектори та робочі місця використовують ці навички.

Провівши дослідження, експерти визначили, що більшість посад та професій, які потребують «зелених» навичок не можна вважати традиційними. За період з 2016 по 2021 рік найбільше зростає кількість робочих місць для: менеджерів зі сталого розвитку (30%), техніків з вітрових турбін (24%), консультантів із сонячної енергії (23%), екологів (22%), а також спеціалістів з охорони навколишнього середовища та безпеки (20%).

У звіті окреслено низку тенденцій, які формують «зелену» економіку, зокрема: (1) попит на «зелені» навички незабаром випереджатиме пропозицію; (2) працевлаштування працівників із «зеленими» навичками прискорюється швидше, ніж загальний рівень працевлаштування; (3) сформовано належний баланс необхідних «зелених» навичок; (4) розвивається попит на ті «зелені»

навички, які є відносно традиційними (як-от знання основ безпеки праці та здоров'я), так і на ті, що лише формуються (наприклад, знання та навички стратегій впровадження бізнесу, орієнтованого на сталий розвиток); (5) кількість працівників, котрі здобувають «зелені» навички, та розвиток «зелених» професій усе ще надто незначні, щоб здійснювати вагомий трансформаційний вплив на економіку.

У звіті наведено думку лідерів бізнесу, які закликають інвестувати в підвищення кваліфікацій працівників за допомогою цільових інвестицій у навчальні курси з розвитку «зелених» навичок, фінансування місцевих програм «зеленого» бізнесу [12].

Водночас для Cedefop (2022) [6] навички «зеленого» переходу включають стійке мислення та дії, які стосуються всіх економічних секторів і професій, а не лише «зелених» і, як наслідок, стажування не може обмежуватись певними галузями, професіями чи географічними районами. Програми стажування та навчальні плани також можуть потребувати кардинальних перетворень середньострокової та довгострокової перспективі, щоб допомогти здобувачам розвинути нові навички для «зеленого» переходу: технічна теорія та практика доповнюються загальними/м'якими навичками, а також новими способами мислення.

Висновки. Реалізація *Європейського зеленого курсу* та інших міжнародних ініціатив вимагає трансформації кваліфікацій, умінь та навичок, які відповідають політичному порядку денному щодо «зеленого переходу» та увазі до ресурсощадних технологій. Для систем освіти та організації навчання на робочому місці технологічна та суспільна екологізація ставить завдання щодо осмислення того, яким чином формувати «зелені» компетентності в нинішніх і майбутніх працівників з урахуванням «озеленення» традиційних професій та підвищення попиту на «зелені» навички, які ще тільки зароджуються, та на нове екологічне мислення.

Список використаних джерел:

- [1] Кабінет Міністрів України (2011). *Про затвердження Національної рамки кваліфікацій*: Постанова від 23 листопада 2011 р. № 1341. Доступно з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
- [2] Семигіна, Т. (2021). *Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти*. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму. Доступно з: <https://bit.ly/3fkRaLt>
- [3] Семигіна, Т. (2018). Чому соціальна робота набуває зеленого кольору?. *Вісник Академії праці соціальних відносин і туризму*, 2: 11-27. Доступно з: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_2_2018-11-27.pdf
- [4] Bianchi, G.; Pisiotis, U. & Cabreta, M. (2022). GreenComp – The European sustainability competence framework. In Punie, Y. and Bacigalupo (eds.). *JRC Science for Policy Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- [5] Cedefop (2021). *The green employment and skills transformation: insights from a European Green Deal skills forecast scenario*. Luxembourg: Publications Office.
- [6] Cedefop (2022). *Apprenticeships for greener economies and societies*. Retrieved from: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/3091>
- [7] European Commission (2021). *European Green Deal*. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

- [8] European Commission (2021). *European Skills Agenda*. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en>
- [9] European Commission (2022). *Green skills and knowledge concepts. Labelling the ESCO classification – Technical report*. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/esco/portal/document/en/490c2095-85c0-49aa-96a8-264c260d2fc5>
- [10] Evans, C. & Strout, D. (2016). Greening steel work: varieties of capitalism and the 'greening' of skills. *Journal of Education and Work*, 29 (3): 263-283.
- [11] Kamis, A. et al. (2017). Exploring green skills: a study on the implementation of green skills among secondary school students. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(12): 327-346.
- [12] LinkedIn (2022). *Global Green Skills Report 2022*. Retrieved from: [li-green-economy-report-2022.pdf \(linkedin.com\)](https://www.linkedin.com/company/linkedin/pulse/global-green-skills-report-2022)
- [13] Schinas, M. & Schmit, N. (2021). *No time to lose: EU focuses on vocational skills to deliver green transition*. Retrieved from: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/opinion/no-time-to-lose-eu-focuses-on-vocational-skills-to-deliver-green-transition/>
- [14] Sern, L; Zaime, A. & Fong, L. (2018). Green skills for green industry: a review of literature. *Journal of Physics (Conference Series)*, 1019. Retrieved from: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1019/1/012030>
- [15] Zinn, B.; Tenberg, R. & Pittich, D. (2018). Sustainability – Audits with trainees. *Journal of Technical Education*, 6 (3): 13-24. Retrieved from: <https://www.journal-of-technical-education.de/index.php/joted/issue/view/12>